

ՄԵՐ ԻՆՉԸ ԿԸ ՊԱԿՍԻ

(ԿԵԱՆՔԻ ԳԾԵՐ)

Ա. ՆԱՄԱԼԵԱՆԻ

I

Գիւղացի Սողոմոնը խելքը գլխին, բայց փոքր ինչ թարս բնութեան տէր և ժլատ մարդ էր։ Նորա հարեանները նորա հետ գործ բռնելուց իսպառ ձանձրանում էին։

Ինչ մի գիւղական ընդհանուր գործ սկսելու լինէին, ամենքը գիտէին, որ Սողոմոնի հետ երկայն խօսակցութիւն պէտք է ունենային։ Նորան համոզել անկարելի էր, որովհետեւ նա չէր ուզում համոզելու Լսում էր, լսում ասողին, համոզողին և վերջումը էլի իւր ասածը կրկնում։

Գիւղացիները էին մոռանում նորա վարմունքը, գիւղում մի առու դուրս բերելու ժամանակ։ Առուն շատ հարկաւոր էր գիւղի համար, որովհետեւ ամառւայ կէսին արտերը շորանում էին և ջրի պակասութիւն էր գգացւում։ Սողոմոնը առու դուրս բերելուն արդելքներ էր դնում. գործը ծանրացնում էր, ձեռնարկութիւնը վաղաժամ էր անւանում, վարպետներին չէր հաւանում. նորա վարձատրութեան գինը գիւղի համար անկարելի էր համարում և վերջապէս հէնց առւի կարեւորութիւնը համարեա չէր ընդունում։ Իսկ երբ գիւղացիները չը լսեցին, իրանց ուզածը արեցին, առուն դուրս բերին և ջուրը սկսեց առատ հոսել դէպ արտերը, Սողոմոնը ամենից շատ աղմուկ հանողներինքը դուրս եկաւ. սկսեց գանգատուել, որ իրան

ջուր քիչ է հասնում, որ նորա հարեանները ջուր են գողանում նորանից...

Սողոմոնին սրտանց յարգում էին նորա հարեանները. բայց նորանից մի տեսակ քաշում էին, որովհետև նա գիտէր ամեն գործում մի բան խառնել: Նորա հասակակիցները իրանց վրէժը նորանից առնում էին՝ ժամանակին այս ու այն դէպքում նորան չարչարելով կամ երբեմն, որչափ կարելին էր, նորա հետ հանաք ծիծաղի գցելով:

Սողոմոնը այժմ փոխած է և բոլորովին ուրիշ մարդ է դարձել: Նորա կեանքում մի դէպք պատահեց, որ նորա վերան շատ էր ազդել: Ես իմ պատմութիւնս մի քիչ հեռւից եմ սկսում:

Սողոմոնը փոքր ինչ շինութիւն ունէր անելու. պէտք է մեծացնէր գոմը: Բոլոր հարկաւոր գործիքները ունէր, բացի թիակից: Դեռ աշնանը նա պէտք էր զգացել նոր թիակի. բայց չէր գնել, որովհետև թիակ ծախող վարդանը նորա սրտին դիպել էր: Վարդանի հետ նորա վէճը միշտ եղել է ու եղել դեռ վաղ երիտասարդութիւնից և նա նորան չի զիջել երբէք: Վարդանն էլ հանաքով թէ անհանաք Սողոմոնին նեղացնում էր: Վարդանը աշնան իւր Բօրչալու գնացած ժամանակը գնում է մի յիսուն հատ թիակ և բերում իրանց գիւղը ծախելու: Գիւղացիները գալիս են, սկսում գնել. դալիս է Վարդանի մօտ և Սողոմոնը:

— Վարդա՛ն ջան, թիակ ունի՞ս:

— Ունի՛մ, Սողոմո՛ն ջան, տես, աչքիդ առաջիդ է:

— Քանիսո՞վ ես տալիս:

— Քեզ երեսուն կոպէկով, ասում է Վարդանը, առանձին կերպով շեշտելով քեզի վերայ:

— Իսկ ուրիշներին քանիսո՞վ, մի տեսակ զարմանքով հարցնում է Սողոմոնը, առաջուց տեղեկութիւն ունենալով գնի մասին:

— Ուրիշներին երեսուն կոպէկ:

— Մի՞թէ միւսնոյնը չէ, հարցնում է շարած Սողոմոնը:

— Ինչպէս գիտես, պատասխանում է սառն կերպով Վարդանը:

Այդտեղ Սողոմոնը հասկանում է ծաղրը, բարկանում է սրտումը. բայց որպէս զի իւր պարտութիւնը ցոյց չը տայ, ասում է Վարդա-
նին կիսահանաքով:

— Մակուի խանը եթէ իմանար, թէ քեզ պէս սուր խօսացող մարդ կայ, հազարներ չէր խնայիլ, քեզ իրա մօտ կը կանչէր ծառայութեան:

Սողոմոնը ի հարկէ թիակ չի գնում և հին թիակով մի կերպ անց է կացնում ձմեռը:

Այժմ նա իսկապէս պէտք էր զգում լաւ, նոր թիակի. նա լսեց, որ մօտակայ գիւղումը մի գիւղացու մօտ ծախու թիակներ կան երեսուն հինգ կոպէկով:

Վնաս չը կայ, մոռածում էր Սողոմոնը, երեսուն հինգ կոպէկ կարելի է տալ, որովհետեւ գլխաւոր վաճառքի ժամանակը անցել է, բայց նորան ասող եղաւ, որ նորա հարեան համագիւղացի Գրիգորի մօտ էլ կայ մի աւելորդ թի, որ կը ծախի Սողոմոնը գնաց Գրիգորի մօտ:

— Գրիգոր, ծախու թիակ ունի՞ս:

— Մախու. ինչպէս ասեմ. մի թիակ ունիմ չը բանեցրած, եթէ քեզ հարկաւոր է կը ծախեմ:

— Քանիսով:

— Երկու արասով:

— Ի՞նչ խաբար է. տօ՛ գինը վեց շահի էր. դու էլ վեց շահով առած կը լինես:

— Ես եղբայր առեւտուրական չեմ, ինքս էլ աշխատանք չեմ ուզում դրանից. բայց մօռածում եմ, որ եթէ յանկարծ հարկաւորս եկաւ, կարելի է ինքս քառասուն կոպէկով էլ չը գտնեմ:

— Ես քեզ համար կը ճարեմ աւելի աժան, աշխատեց հանգստացնել նորան Սողոմոնը:

— Գարո՞ղ ես, հէնց հիմի ճարիր էլի:

— Մօտիկ զիւղումը, Սերոբի ձեռքին մի տասն թիակ կայ, ծախում է երեսուն հինգով, երբ հարկաւորդ լինի կը գտնես:

— Եղբա՛յր, տեղն էլ գիտես, դեղն էլ. Որ ալ պէս է իմ թիակը ծախու չէ. ևս կարծում էի դու անճար ես մնացել. իմա էի քեզ զիջում:

II

Սողոմոնը վճռեց գնալ մօտակայ գիւղը Սերոբի մօտ և այնտեղից գնել թիակը: Սողոմոնի կինը իմանալով որ մարդը Սերոբի մօտ է գնում կրկնեց իւր վաղուցւայ կարիքի մասին:

—Ա մարդ, տաշտ է հարկաւոր, քանի՞ անգամ քեզ ասել եմ:

—Մի կերպ կառավարւիր, փող չունիմ տաշտի համար:

—Հարկաւոր է, քեզ ասում եմ, կաթի ժամանակը դալիս է, ամենքին էլ պէտք է, փոխ առնել չեմ կարող ոչովից:

—Ես քեզ համար կը գտնեմ, ծաղրով պատասխանեց Սողոմոնը:

—Ե՛հ, մի խալտառակիլ մեզ թէ Աստուած կը սիրես. ասաց բարկանալով կինը և մտաւ ներսի սենեակը:

Սողոմոնը գնաց Սերոբի մօտ և գնեց թիակը երեսուն հինգ կոպէկով: Տաշտի մասին նա տատանւում էր, գնի թէ չը գնի:

—Սերոբ, ինչ ես ասում, գնեմ թէ չը գնեմ:

—Դու ինքդ գիտես, եղբայր, ես ինչ ասեմ:

—Իսկն ասած հարկաւոր է:

—Դէ գնի՛ր:

—Բայց ասում եմ մի կերպ կառավարւենք:

—Ուրեմն մի գնիլ:

—Բայց չեմ էլ ուզում ուրիշին դիմելու կարօտութիւն քաշեմ:

—Դէ մի տաշտ է, հօ մի մեծ յան չէ, գնի՛ր էլի, հարկաւոր բան է, աւելորդ կը լինի, քո տանը կը մնայ, հօ չի կորչում:

—Տե՛ս Սերոբ, աշնանը թիակ չը կարողացայ գնեմ—մի կերպ կառավարւեցի, ձմեռս լուսացրի:

—Եղբայր, քո բանն է, ես քո հաշիւները չեմ իմանալ, ինչպէս ուզում ես արա: Շատ էլ աղքատներիցը չես, որ ասեմ փող չունիս:

—Ձէ, չեմ առնիլ, կորեց Սողոմոնը:

—Դէհ, մի առնիլ: Վերջապէս գիւղը մօտ է, երբ ուզենաս կարող ես գալ, կամ մարդ ուղարկել:

Սողոմոնը ձեռն առաւ թիակը, տնողեց ալս ու այն կողմից, և յետոյ մի փոքր մտածմունքից յետոյ դառնալով Սերոբին ասաց.

—Թէ ասում եմ տաշտը հէնց առնե՛մ:

—Մի կերպ կառավարւիր էլի. բայց ծանօթ լինելով Սողոմոնի բնութեանը Սերոբը քիչ մնաց որ ծիծաղը դաչ Սողոմոնի այդ հարցմունքից. բայց իրան զսպեց, խորամանկութեամբ պատասխանեց.

—Ի՛նչպէս կառավարւենք, կաթը փսելու ժամանակը դալիս է, հօ չենք կարող սերը պահացնել մի տաշտի պատճառով. ինչքա՛ն իւր կը կորչի. մի քանի տաշտի դին կը հանի:

—Դէ՛հ, իւղը քո տանն է մնում, հօ չի փախչում, իւղը մօշնար-կում չը լինի, պանրի բզուղի մէջ լինի, պանիրդ համեղ լինի:

—Ձէ՛, չէ, Սերոբ, ասածդ հաշիւ չէ, խելքի մօտիկ բան չէ, տաշտ հարկաւոր է. ես քեզ բան եմ ասում. դեռ ով գիտէ այս տարի կաթը, Ասածու ողորմութիւնից շատ էլ լինի, ես ասում եմ, որ մի քանի տաշտ առնեմ:

—Աստուած տայ, որ կաթ շատ լինի. գէ տաշտերն էլ չեն փախչում՝ առայժմ, խանութումն են. ունեմ մի քսանհինգ հատ. դեռ մտածելու ժամանակ կայ:

—Եթէ յանկարծ, փոքր ինչ երկիւղով ասաց Սողոմոնը, բոլորը վերայ թափւեն ու տաշտեր տանեն:

—Երբ որ երեքը մնացած լինի, ես քեզ իմաց կը տամ:

—Ձէ՛, եղբայր երկուսը հիմա հետս վեր կառնեմ. կը տանեմ, սա ինձ բաւական է:

—Դէ՛հ, ջոկիր Սողոմոն, քո ձեռքովդ:

Սողոմոնը երկայն դէս ու դէն արաւ, մանրամասն տնդդեց տաշտերը ընտրեց երկուսը:

—Սերո՛բ:

—Ի՞նչ, ես ուղում:

—Ի՞նչ խելքով եմ երկուսը առնում. կինս մէկի մասին էր խօսում. երեւի աւելի հարկաւոր չէր, որ չ'ասաց:

—Ես էլ ասում եմ, մէկը առ. միւսն էլ յետոյ կ'առնես:

—Ո՛ր, չմնայ:

—Կաթը մածուն կը շինես. պանրի տեղ մածուն լինի, ինչ մնաս:

—Ձէ, Սերոբ. երկուսն եմ վեր առնում. վճռեցի:

—Քո կամքն է. ինչպէս սիրտդ ուղում է:

Սերոբը յայտնի էր իբրեւ վերջնական գնով վաճառք անող. ուստի նորա հետ սակարկութիւն անող չէր լինում: Գիտէր այդ և Սողոմոնը. բայց իրան հանգստացնելու համար.

—Սերո՛բ, էլ գնի մասին չենք խօսալ. պակասացնելուն պակասացրու:

—Սողոմոն՛ն, սովորութեքս գիտես. ուրեմն, էլ այդ բանի մասին չը խօսանք զուր տեղը:

Սողոմոնը աւաւ թիակի և երկու տաշտի գինը և հեռացաւ:

III

Սողոմոնը ճանապարհ ընկաւ թէ չէ, սկսեց մի սաստիկ փոթորիկ: Մի քանի ժամանակից յետոյ երկինքը բոլորովին ծածկեց սև ամպերով և սկսեց որոտալ:

Սողոմոնը չը նայելով, որ տաք էր հագնել, քամու սաստիկութիւնից սարսուռ զգաց: Դեռ դարնան սկիզբներն էր, նոր էր ձիւնը անհետացել երկրի վերայից, մօտակայ լեռների գլխին ձիւնի հետքերը դեռ տեսանելի էին: Օրայ տաքութիւնը խաբուսիկ էր, երբ արեւը մայր էր մտնում, կամ ծածկում էր ամպերի ետեւ-խակոյն ձմեռայ շնորհքը երևում էր.— իսկ այժմ արևի բացակայութեանը աւելացել էր և սուր քամին:

Նշանակի յանկարծակի փոփոխութիւնից Սողոմոնը փոքր ինչ վախեցաւ. բայց որովհետեւ գիւղը շատ հեռու չէր, ուստի չը կարեց յոյսը գիւղ հասնելու մինչև անձրևի սկսելը: Ամպերը շարունակում էին կատաղի որոտալ. ամպերի թանձրութիւնից օրը այնպէս մթնեց, որ արդէն երեկոյ էր դարձել: Սողոմոնին այնպէս թւեց, որ արդէն անձրևի կաթիլները դիպում էին երեսին. բայց որովհետեւ շատ էր տաքացել արագ գնալուց և իւր բեռնից, ուստի չէր կարողանում իսկութիւնը իմանալ:

Ահա անձրևի կաթիլները մեծացան և թւով բազմացան: Գիւղը դեռ հեռու է, պէտք է պատսպարելու տեղ գտնել: Սողոմոնը մտածեց, որ իւր առաջին երևացող ճանապարհից դուրս փոքրիկ բլուրը կարող է յարմար տեղ յարմարել, որովհետեւ բլուրի գլխին մի ժայռ էր դուրս պրծած, որի տակ փոքր ինչ գոգաձև տարածութիւն կար: Բայց անձրևը դեռ սաստիկ չէր և Սողոմոնը յոյս ունէր առանց կանգ առնելու գիւղ մտնել. ուստի ճանապարհից չը շեղեց: Բարեբաղդաբար անձրևը հանդարտեց և Սողոմոնի յոյսը վերանորոգեց:

Կարճ միջոցից յետոյ սակայն սկսեց ձիւնի սպիտակ կորկոտ թափուել երկնքից. մի քանի վայրկեանի մէջ կորկոտը փոխարկեց սաստիկ կարկուտի, որի հատիկները քանի գնացին աւելացան: Սողոմոնը սկսեց սարսափել. ոտները ուղղեց դէպի բլուրը. բայց կարկուտը այնպէս սաստիկ սկսեց նորան թակել, որ նա բոլորովին շար-ւեց: Տաշտերը դրել էր գլխին և ձեռքերով պահել: Կարկուտը մեծ

ուժով թափուում էր տաշտի վերայ մի զարհուրելի գոռոցով և կոտորատում էր Սողոմոնի մատները: Մէկ մտածեց բաց թողնել տաշտերը որպէս զի ձեռքերը ազատի կարկուտի ծեծից. միւս կողմից տեսաւ, որ բլուրը արդէն մօտ էր: Ահա, ահա, քիչ է մնում, որ ձեռքերը բաց ընկնեն: Մի քանի քայլ և նա բլուրի մօտն է: Ահա և յոյսը, որին նա ապաւինել էր. լանկարծ նորա աչքին երևաց կայծակի մի մեծ հրեղէն շերտ, որ երկնքից դէպի նա ուղղւեց, կարծես անցնելով նորա խորքը: Սաստիկ սարսափից նա ձեռքերը բաց թողեց և ընկաւ ժայռի ոտքը: Մի քանի վայրկեանից յետոյ լսեց մի խլացնող պայթիւն, որից յետոյ Սողոմոնը ինքն իրան ժեւած էր համարում:

Սողոմոնի ականջը խլացել էր և նա ոչինչ չէր լսում. նա ինքն իրան հարց էր տալիս. ժեւած է թէ կենդանի և դեռ չէր կարողանում վճռել նորան:

— Տէ՛ր Աստուած, դու ինձ օգնիր, մոքումը արտասանեց նա: Գու ինձ ոտքի կանգնեցրու. իմ տունը մի քանդիլ. Սո՛ւրբ Գէորգ, քեզ երեք ուլ եմ խոստանում:

Սողոմոնին այնպէս թւեց, թէ աւելի ևս թուլանում է. նա աշխատեց խաշակնքել, բայց տեսաւ, որ ձեռքը չի շարժում:

— Ո՛վ Երկնային, ինձ մի կորցնիլ, ի՛մ անձս ինձ պարգևիր, կը ասամ քեզ ինչ կարող եմ. մի երինջ էլ քեզ մատուղ:

Անցան մի քանի րոպէներ. Սողոմոնի խլութիւնը սկսեց անհետանալ, նա սկսեց որոշել անձրևի ձայնը և քաջալերեց: Սկսեց աւելի համարձակ կերպով շարժել մարմնի անդամները և տեսաւ, որ կարողանում է շարժել: Նորա միտքը չէր եկել մինչև այդ ժամանակը աչքերը բացել. այժմ նա փորձեց աչքերը բանալու և ապրելու յոյսը վերադարձաւ բոլորովին: Նա վճռեց վերկենալու:

Այժմ նկատեց նա, որ նա ընկած է քարերի վերայ, որոնց ներքին մասը արդէն ջրի մէջ էր: Նայեց շուրջը—տեսաւ, որ կարկուտը դադարել է և գալիս է մանր անձրև: Տաշտերը և թիակը չէին երևում: Նա ցնցւեց. աշխատեց մտաբերել թէ երբ է նրանց ձեռքից թողել և մերձաւորապէս մտաբերեց: Ոտքի կանգնեց և տեսաւ, որ տաշտի մէկը բոլորովին, իսկ թիակի մի փոքրիկ կտորը, կայծակից փշացել են և ընկել նորանից մի տասն քայլ հեռու: Անցնաս

մնացած տաշտը ուղիղ դրած էր գետնին, կարծես մէկը կամաւ նորան դրած լինի այնտեղ և լքուել էր ջրով:

Սողոմոնը մօտեցաւ թիակին, որ վեր առնի, տեսաւ, որ մատները փետացած են և չեն կարողանում բռնել. սկսեց փոքր ինչ հարել մատները և հասաւ նպատակին:

Անձրեւը դադարեց: Սողոմոնը առաւ թիակը և տաշտը և ճանապարհ ընկաւ գիւղ, ուր նորա կինը անհամբեր և երկմիտ սպասում էր նորան: Սողոմոնը երկայն ոչինչ չը կարողացաւ պատմել կնոջը, շորերը փոխեց, երկու կում օղի կուլ տուեց և պառկեց քնելու:

IV

Սողոմոնը չը յայտնեց իւր կնոջը միւս տաշտի գնելը և նորանից զրկուելը: Նա ծածկեց նոյնպէս իւր խոստացած մատաղների անունը. խուլ կերպով միայն ասաց, որ նորա կեանքը վտանգի մէջ էր և նա սրտումը ուխտեց մի որ և է մատաղ անել:

Կինը կը մոռանար մատաղի մասին նորա ասածը, եթէ ամեն բան այնուհետեւ գնար առաջաւոր կարգով: Նա տեսաւ, որ Սողոմոնը ինչ որ այդ օրւանից չի դրսուում, մէկ-մէկ ջերմացնում է և մի տեսակ տխրութիւն է զգում: Վերջապէս նա մի երեկոյ դիմեց Սողոմոնին:

—Ս' մարդ, ի՞նչ է եղել քեզ. մէկ հասկացող մարդու ցոյց տուր քեզ:

—Ի՞նչ հիւանդութիւն ունեմ, որ ինչ ցոյց տամ: Որ ցաւ էլ ունենայի, ում պէտք է ցոյց տայի:

—Մի ուխտ գնա, մի մատաղ արա:

Սողոմոնը ցնցուեց. նորա իսկապէս բոլոր մտածմունքը մատաղն էր. բայց չէր վճռում ինքը իւր նախաձեռնութիւնով իրագործել այդ բանը: Կնոջ առաջարկութեանը նա շատ ուրախացաւ:

—Հա՛, մատաղ, հասկանում եմ. բայց մատաղ արած ժամանակը պէտք է կարգին բան անենք, որ թէ վերեւ ընդունելի լինի, թէ ինքներս էլ տեսնենք, որ մեզնից մի բան կտրել ենք:

Կինը զարմացաւ իւր մարդու այդպէս հեշտ համաձայնելուն վերայ և սկզբումը կարծեց թէ նա հանաք է անում, ուստի չը հաւատալով նորա ասածին նկատեց:

—Մատաղը-մատաղ է, միայն թէ նա ջերմեռանդ սրտից լինի:

—Ձէ՛, կնիկ, եթէ շատ ես ջերմեռանդ, քեզանից մի բան աւելի կարիր. ա՛յ դա կը լինի իսկապէս մատաղ:

Կինը նայեց Սողոմոնի երեսին և տեսնելով, որ նա բոլորովին լուրջ է խօսում, շատ ուրախացաւ: Նա շատ անգամ մտածել էր մատաղների մասին և լռել: Նա մի քանի անգամ ծածուկ իւղ, բուրդ ու ցորեն էր բաժին հանել Ասուածածնի պատկերի համար և չէր յայտնել մարդուն. այժմ նա լսելով Սողոմոնի խօսքերը մի ցնծութեան մէջ էր:

—Ես ասում եմ մատաղ անենք մեր...—ասաց Սողոմոնը ու կանգնեց. ա՛ կնիկ, որ ասեմ չե՞ս զարմանալ:

—Ինչ որ սրտումդ տուն է աւել, պէտք է տաս, որ...

—Ես էլ հէնց այդ եմ ասում է՛:

—Ասուած ընդունելի անի, մեռնենք նորա զօրութիւնին:

—Ես ասում եմ մատաղ անեմ մեր կարմիր երինջը:

—Կարմիր երինջը. հարցրեց զարմանքով կինը:

—Ինչ է, մեղքդ է՞ զալիս, խնայում ես: Ի հարկէ խնայելու է, բայց իսկական մատաղն էլ հէնց այս տեսակն է:

Կինը լռեց. նա չէր սպասում իւր մարդուց այդ տեսակ զոհ: Կարմիր երինջը սիրելի կենդանի էր, մեծամարմին, գեր, գեղեցիկ: Կինը չէր հաւատում իւր մարդուն, լաւ տեսնում էր, որ մի փոփոխութիւն է կատարւել իւր մարդու մէջ:

—Ասում եմ Համբարձումի օրը մատաղներս անենք և յետոյ մեր գիւղական գործերին դիպենք. շարունակում էր Սողոմոնը:

—Ի հարկէ, եթէ անելու ենք, էլ ինչ լիտաձգենք:

—Ձէ՛, չենք յետաձգիլ:

Սողոմոնի մատաղի ձայն ընկաւ գիւղը: Ոչ ոք չէր սպասում Սողոմոնից այդպէս մեծ զոհի: Բայց և այնպէս մատաղը կատարւեց. մորթւեց և բաժանւեց առատ ձեռքով:

Սողոմոնը չափսոսաց իւր կորուստը: Նա զրկւեց երնջից մի տեսակ պատրաստականութեամբ և բաւականութեամբ: Նա կաշին էլ իրան չը սեփականացրեց. այլ ծախեց և գոյացած գումարը յանձնեց եկեղեցուն: Նորա հարւանները, որ զարմացել էին Սողոմոնի

առատաձեռնութեան վերայ, աւելի ևս զարմացան, երբ լսեցին հետեւեալը:

—Սողոմոն, լաւ մատաղ տւիր, հիմի կարող ես մի քանի ժամանակ նոր մատաղի մասին հոգս չ'անել. նկատեց նորան մէկը:

—Զէ, եղբայր, ես դեռ սրտիս բոլոր կարօքը չեմ հանել. ուխտս չեմ վերջացրել:

Սողոմոնը այդ ասաց առանց պարծենալու, այլ բոլորովին լուրջ և երկիւղած կերպով:

Կ

Մատաղ անելուց յետոյ անցաւ մի երեք շաբաթ: Գիւղացիները իրանց անասունները ուղարկել էին ամարանոց: Խոտը առած էր, կաթը շատ: Սողոմոնի կինը տաշտի պակասութիւն էր զգում. նա այժմ իրան նախատում էր, թէ նա ինչու քաշեց իւր մարդուց և չը պատուիրեց մի քանի տաշտեր զնել:

Երբ որ Սողոմոնը շաբաթ երեկոյ գիւղական գործերը վերջացնելուց յետոյ գնաց սարը կնոջ մօտ, ինքը իւր աչքով տեսաւ ամանի պակասութիւնը:

—Տաշտներս պակաս է. ի՞նչ անենք, հարցրաւ նա կնոջից խորհուրդի ձևով:

—Ի՞նչ անենք. ես ի՞նչ գիտեմ: Ես քեզ ուղում էի ասեմ, որ Սերոբից մի քանի տաշտ առնես. բայց քաշեցի:

—Դու չասացիր, իսկ ես մոռածեցի և Սերոբից երկու տաշտ էի գնել տուն բերելու, բայց բազում նորան ձեռքիցս առաւ:

—Ի՞նչ է պատահել, մինչև այժմ չեմ լսել քեզնից:

Սողոմոնը, որ մինչև այդ օրը չէր պատմել կնոջ իւր գլխին եկածը, բոլորը մի առ մի բացեց իւր կնոջը առաջ: Եինը լսում էր սարսափով: Երբ որ Սողոմոնը վերջացրեց իւր պատմութիւնը կինը յուզւած ձայնով ասաց:

—Ե՛հ, բան չկայ. մի կերպ կը կառավարւենք: Մի երկու անգամ թարմ կաթից անքաշ պանիր կը պատրաստենք. մի քանի անգամ մածուն կը մերենք, կաթի համար տեղ կը բացւի:

Լսելով երեք մատաղացու ուլերի խոստումը, կինը խնայեց իւր

սրտում և չը կարողացաւ ոչինչ ասել իւր մարդուն, որ կարծես սպասում էր մի որ և է նկատողութեան:

— Ես համարեա այն աշխարհքից եմ յետ դարձել, աւելացրաւ Սողոմոնը կարծես իրան արդարացնելու մոքով:

— Փա՛ռք Ամենակալին. ինչ որ խոստացել ես, ծիշդ կերպով կատարիր: Մենք սուրբերի հետ վէճ մանողներ չենք. կը տանք խոստացածներս:

Մինչև աշուն՝ ժամանակ շատ կար — և Սողոմոնը յաճախ կանգ էր առնում իւր մոքում իւր խոստացած մատաղների վերայ: Նա ի հարկէ մատաղը անելու էր. յետ դառնալու, չը կատարելու մասին չէր կարող ոչ մի խօսք լինել: Բայց նա մտածում էր այն բանի վերայ թէ առհասարակ, եթէ մարդ իրանից սկսի մի բաժին հանել եկեղեցուն, աղքատին, կարօտեալին ինչ զրկանք կունենայ, «նորա ինչը կը պակսի»:

Այդ մտածմունքները կամաց-կամաց համոզեցին նորան, որ ամեն մարդ կարող է մի զոհաբերութիւն անել. նայած իւր կարողութեան: Սուրբ Գէորգի տօնին նա ուխտ Գնաց և հեռու տեղից եկած մի վարդապետի խրատի ներկայ եղաւ: Վարդապետը խօսում էր ոչ սատարագի ժամանակ, այլ եկեղեցու բակում, ուխտաւորների շրջանում: Նա քարոզում էր ուսումի նշանակութեան մասին. նա ցոյց է տալիս, որ ամեն տեղ կարելի է բարի գործ կատարել, եթէ մարդիկ բարի ցանկութիւն ունենան:

Սողոմոնը իւր կեանքում այդ տեսակ խրատներ շատ էր լսել. բայց երբէք նոցա նշանակութիւն չէր տւել: Այժմ, որովհետև ինքը սաստիկ զբաղւած էր այդ տեսակ մտքերով, շատ խոր ուշադրութեամբ սկսեց կէտ առ կէտ հետեւել վարդապետի խօսքերին և զարմանում էր, որ վարդապետը այդպէս նուրբ կերպով ըմբռնել է բոլոր խնդիրը:

Սուրբ Գէորգի տօնից դառնալուց յետոյ Սողոմոնի մէջ կատարած փոփոխութիւնը արդէն շատ նկատելի դարձաւ շրջապատողների համար: Սողոմոնը, որ ինքը կը փախչէր հասարակական գործերից, որպէս զի ինքը ծախսի տակ չ'ընկնի, այժմ ինքն էր սկսել ուսումնարանի, կարօտեալների խնամելու, եկեղեցու շքեղութեան մասին ակնարկներ անելու: Բայց ամենից շատ նա զարմացրաւ իւր կնոջը,

երբ սկսեց աշունքւայ պաշարից մաս վեր առնել բարի գործերի համար:

—Ա՛ կնիկ. այս իւղից մի քանի դրկալ յետ դնենք, այս ցորենից մի երկու չափ, այս կտաւաւորից այս գաւաթը, այս բրդից այս կտորը... այգ կտորներից մենք չենք աղքատանալ. բայց ուրիշին կը կշտացնենք, կը հագցնենք, կը լուսաւորենք:

Կինը, որ մինչև այժմ կատարում էր իւր մարդու նոր սկսած գերը զարմացաւ և սկսեց վախենալ. Առաջ մարգն էր նորոտն կանգնացնում, այժմ նա իորձեց մարդուն նկատելու:

— Մենք էլ, ա մարդ, շատ հարուստներից չենք. մենք էլ կարօտեալից մի քիչ միայն բարձր ենք:

Սողոմոնը ծիծաղեց և հանգիստ կերպով ասաց.

—Ես հիմի ինձ աւելի հարուստ և բազգաւոր եմ համարում, քան առաջ, երբ պինդ բռնած կանգնած էի բրդի վերջին թէլն էլ: Բացի դա մէկ մոտածիր. ինքդ պէտք է օգնես ուրիշին, որ քո նեղութեան մէջ էլ քեզ օգնեն: Այժմ մեր տւածից մեր ի՞նչ կը պակսի, բայց նա չի կորչիլ:

Սողոմոնի ուղեղը սկսել էր շարժւել այգ ուղղութեամբ. ուստի նա զարմանալի ճարտարութեամբ սկսեց բացատրել բարեգործութեան նշանակութիւնը: